

УДК 378.016:81'243

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-1.22>

Дибська Т. С.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ УСНОГО ЯПОНСЬКОГО МОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Розглядаються психологічні засади організації навчання усного японського мовлення майбутніх філологів. Окреслюються психологічні особливості мотивації, зокрема мотивації досягнення (успіху), мотивації страху (уникнення) невдачі, зовнішніх і внутрішніх мотивів. Спираючись на чинники, які впливають на формування позитивної мотивації до навчання, на фактори розвитку позитивної мотивації до вивчення східних мов, а також на причини недостатньої мотивації, окреслюємо основні фактори розвитку мотивів досягнення успіху в процесі навчання усного японського мовлення. Зазначається, що змішане навчання сприяє розвитку стійкої мотивації до навчання, так як допомагає студентові глибше засвоїти структуру японської мови й особливості мовлення, виконувати завдання відповідно до свого темпу, набувати вмінь співпраці з однокурсниками та викладачем, стратегій і тактик автономного навчання, знаходити нові можливості усного спілкування. Наводиться визначення рефлексії та зазначаються способи її вияву під час навчання японської мови. Також розглядається поняття навчальної автономії, яка передбачає наявність таких груп навчальних стратегій: метакогнітивних, когнітивних, мнемічних, соціальних. Крім того, окремо виділяється група стратегій самодіагностики. Зрештою, наводиться технологія формування навчальних стратегій: визначення вже наявних навчальних стратегій; презентація навчальних стратегій (вербалізація окремих етапів планування, проведення й контроль навчання; рефлексія з приводу навчальних стратегій; покроковий опис стратегій); використання навчальних стратегій (застосування видів діяльності, що вимагають використання певних навчальних стратегій); повторюване тренування використання окремих стратегій; складання плану навчання й вибір відповідних навчальних стратегій); оцінювання використання навчальних стратегій.

Ключові слова: змішане навчання, японська мова, навчання усного мовлення, зовнішня мотивація, внутрішня мотивація, мотив, рефлексія, навчальна автономія, навчальні стратегії.

Змішане навчання японської мови поєднує очні, дистанційні, онлайн та інтерактивні форми роботи. Так як організація навчального процесу за цією методикою вимагає від студентів більшої відповідальності за результати свого навчання, успішне застосування методики змішаного навчання потребує визначення психологічних засад організації процесу формування компетентностей у говорінні та аудіюванні.

Зважаючи на вищезазначене, **мета статті** полягає в тому, щоб окреслити психологічні особливості мотивації, навчальної автономії та рефлексії, а також екстраполювати їх у процес навчання усного японського мовлення.

Питання, що стосуються мотивації, рефлексії та навчальної автономії, розглядали в працях такі дослідники, як Ю. Беленкова, М. Бовіна, С. Міхальова, І. Задоріжна, Ж. Анікіна, В. Шершнева, Ю. Глазунов, В. Тимошенко, Н. Петрова, В. Шовковий, Т. Перелома та інші. З іншого боку, те, як ці аспекти реалізуються саме під час вивчення мови, зокрема японської, як впливають на успішність студентів, як проявляють себе під час організації дистанційного складника змішаного навчання та якою є технологія формування успішних навчальних стратегій у такому форматі навчання мові, потребує додаткового дослідження й уточнення, що і є завданням нашої статті.

Мотивацію розуміємо як спонукання до активності й діяльності суб'єкта (особистості, соціальної групи, спільноти людей), пов'язане з прагненням задовольнити певні потреби. Особливе місце мотивація посідає в умовах змішаного навчання, коли від студента вимагається самоорганізація, самостійний пошук, самонавчання. Ключовим поняттям мотивації є *мотив* – спонукання до дії, спрямоване на досягнення конкретної мети, яка слугує задоволенню конкретної потреби. У методиці навчання іноземних мов учені все частіше виділяють мотиви досягнення (успіху)/страху (уникнення) невдачі; зовнішні/внутрішні мотиви [7, с. 85].

Мотивацію досягнення (успіху) розглядаємо як інтегративну характеристику орієнтації особистості студента на досягнення успіхів у навчальній діяльності, на вироблення професійних намірів і життєвих цілей, на формування перспективних планів їх досягнення. Мотив досягнення зумовлений схильністю особистості до переживання задоволення й гордості під час досягнення результату. Мотив уникнення невдачі спричинений схильністю відчувати переживання сорому й приниження за невдачу. Мотивація уникнення невдачі передбачає поведінку людини: пасивність, острах помилок і невдач, уникнення прийняття відповідальних рішень, страх ризику [5, с. 317]. Студентам з мотивом уникнення невдачі здаються постійними, виявляються й в інших подіях їхнього життя, викликані браком здібностей або інших особистісних якостей, натомість успіхи вважаються випадковістю.

Зовнішні мотиви характеризуються тим, що оволодіння змістом навчального предмета є не метою, а засобом досягнення інших цілей [6, с. 118]. Зовнішніми мотивами в навчанні японської мови можуть бути мотиви досягнення соціального статусу (одержання хорошої роботи, фінансове забезпечення родини в майбутньому, робота над спільними проектами, подорожі, здобуття вищої освіти, відповідальність перед суспільством, яке потребує співпраці з Японією).

Внутрішні мотиви мають особистісно значущий характер, зумовлені пізнавальною потребою суб'єкта, задоволенням, яке він отримує від процесу пізнання й реалізації особистісного потенціалу. Домінування внутрішньої мотивації характеризується проявом високої пізнавальної активності студента в процесі навчальної діяльності [6, с. 118]. Джерелом внутрішньої мотивації є базові людські потреби в пізнанні та розумінні, а також у досягненні компетентності. Внутрішні мотиви зумовлюються інтересом до японської мови та культури, бажанням їх пізнавати, відкривати для себе нову культуру. У процесі навчання японської мови вважаємо, що й зовнішні, і внутрішні мотиви повинні бути взаємозумовленими, доповнювати одні одних, створюючи стійку мотивацію упродовж усього періоду навчання.

Спираючись на чинники, які впливають на формування позитивної мотивації до навчання, виділені А. Гебосом [3, с. 28]; на фактори розвитку позитивної мотивації до вивчення східних мов, виділені Т. Переломою [7, с. 51]; а також на причини недостатньої мотивації, виділені А. Преображенським [8, с. 187], можемо окреслити основні фактори розвитку внутрішніх і зовнішніх мотивів досягнення успіху в процесі навчання усного японського мовлення: 1) формування компетентностей в аудіюванні та говорінні необхідно здійснювати на оптимальному рівні складності (більшість інформації має бути зрозумілою, обсяг аудитивних текстів не повинен викликати в студентів утоми під час аудіювання), так само вимоги до текстів для говоріння повинні враховувати словниковий і граматичний запас студентів, рівень лінгвістичної обізнаності, рівень сформованості мовленнєвих навичок; завдання й вимоги до аудіювання та говоріння мають бути посилюючими для студентів, а кількість затребуваного часу для їх виконання – відповідати кількості, передбаченій навчальним планом; 2) студенти повинні розуміти й усвідомлювати особливості структури японської мови (фонетичні, лексичні, граматичні одиниці), специфіку вербальної та невербальної комунікації, лінгвосоціокультурні параметри комунікативної взаємодії; структурно-композиційні й лінгвостилістичні особливості японського мовлення; 3) чітке окреслення цілей навчання (кожного заняття/самостійної роботи, кожного завдання, а також кожного виду мовленнєвої діяльності, курсу японської мови загалом); 4) постійна співпраця студента з викладачем: викладач є консультантом і координатором, особливо під час дистанційних форм роботи, студент може ставити викладачеві питання, надсилати виконані завдання; 5) створення ситуацій, вирішення яких потребує слухання автентичних текстів, а також спілкування японською мовою; 6) результативність навчальної діяльності студента, який повинен відчувати власний прогрес у знаннях, навичках і вміннях, правильність виконання завдань, наявність системи знань; 7) усвідомлення затребуваності філолога-японіста на ринку праці, професійних можливостей і перспектив фахового зростання; 8) набуття студентами стратегій і тактик автономного навчання, спонукування студентів до їх використання в процесі самостійної роботи; переконання студентів у недостатності очних видів навчання й потребі перманентного вивчення мови; 9) створення атмосфери взаємодопомоги та взаємопідтримки, коли кожен студент не відчуває морального дискомфорту під час комунікації японською мовою; створення позитивного мікроклімату та позитивних емоцій від спілкування японською мовою; 10) ознайомлення студентів з матеріальною та духовною культурою японців.

Повноцінний розвиток стійкої мотивації до навчання говоріння й аудіювання японською мовою, на наше переконання, потребує змішаного навчання, поєднання форм очної та дистанційної роботи. Саме дистанційне виконання завдань допоможе студентові глибше засвоїти структуру японської мови й особливості мовлення, виконувати завдання відповідно до свого темпу, набувати вмінь співпраці з однокурсниками та викладачем, набувати стратегій і тактик автономного навчання, здійснювати комунікацію за межами формату студент-викладач-однокурсники, знаходячи нові можливості усного спілкування.

Отже, змішане навчання усного японського мовлення майбутніх філологів потребує стійких позитивних зовнішніх і внутрішніх мотивів до навчання, які реалізуються в усвідомленості соціальної значущості японської мови й використанні низки педагогічних прийомів, що розвивають інтерес до навчання.

Рефлексія – самостійний аналіз роботи і її підсумок, уміння осмислювати свою діяльність, а також її підсумки й шляхи, які стали причиною одержаних результатів; уміння аналізувати особисті пізнавальні засоби. Це професійно важлива риса, які полягає в оцінному осмисленні студента себе як майбутнього фахівця; рефлексія дає йому змогу співвідносити свої можливості з вимогами професії, долати психологічні бар'єри, оцінювати ризики, усвідомлювати особистісний потенціал, виявляти зони професійного зростання [4, с. 10]. Рефлексія є вкрай важливим компонентом процесу навчання та складником компетентності; вона полягає переважно в самооцінці власних знань і можливостей, в осмисленні процесу навчальної діяльності та співвіднесенні з потребами професії, в усвідомленні потреби фахового розвитку, в розумінні перспектив набуття нових знань і вмінь. Ступінь сформованості рефлексії виявляється в тому, наскільки особистість може координувати й регулювати свої дії, вчинки, професійно важливі якості, поведінку загалом [4, с. 3].

Спираючись на компонентний склад рефлексії, окреслений О. Головіним [4, с. 12–13], а також на компоненти рефлексії в навчанні китайської мови за Т. Переломою [7, с. 52], можемо визначити такі способи вияву рефлексії в процесі навчання японської мови майбутніх філологів: 1) усвідомлення постійного розвитку японської мови, змін, які відбуваються в різних її системах, жанрової та стилістичної варіативності й розмаїття мови, так як вивчення мови певної галузі вимагає опанування нової лексики, граматичних структур, стилістичних особливостей, адже навчальний курс мови в університеті не охоплює всіх виявів її функціонування; отже, студенти мають усвідомити, що мову доведеться вчити упродовж усього життя; 2) розуміння

видів фахової діяльності філолога-японіста, усвідомлення того, яким має бути рівень комунікативної компетентності японіста для здійснення своїх професійних обов'язків; 3) усвідомлення й оцінювання рівня своїх комунікативних умінь; 4) усвідомлення помилок і прогалин у знаннях, мовленнєвих навичках і вміннях; 5) усвідомлення власного потенціалу щодо вивчення японської мови; 6) усвідомлення потреби в удосконаленні комунікативних умінь (зокрема в аудіюванні та говорінні); потреби в самостійній роботі, у виконанні додаткових завдань як складених викладачем, так і вибраних самостійно; 7) усвідомлення й застосування алгоритму навчальних дій, необхідних для досягнення належних результатів; 8) здатність оцінювати якість навчальних матеріалів, усвідомлення потреби в належних засобах навчання (друкованих та електронних); 9) усвідомлення потреби в різних видах роботи – аудиторної, дистанційної, інтерактивної, адже, з одного боку, деякі цілі навчання (наприклад, формування умінь діалогічного мовлення) досягаються виключно завдяки інтерактивним видам роботи; з іншого боку, для розвитку рефлексії потрібне поєднання як індивідуальних форм роботи, так і колективних, коли рефлексія формується в ситуаціях взаємодії з іншими, рівними або нерівними за знаннями та вміннями.

Змішане навчання, на наше переконання, є оптимальним середовищем формування рефлексії, адже очні, дистанційні, онлайн та інтерактивні форми роботи здатні спонукати особистість до усвідомлення рівня своїх іншомовних знань і умінь, до усвідомлення здатності й готовності спілкуватися японською мовою на різних рівнях і в різних сферах фахової та соціальної взаємодії. В умовах змішаного навчання студенти, з одного боку, мають можливість зіставляти свої знання й навички з результатами навченості іншими студентів, а з іншого – рефлексувати самостійно, виконуючи певні вправи та завдання, тестові завдання, аналізуючи перевірені викладачем контрольні роботи, тим самим замислюватися над рівнем комунікативних умінь, над помилками та причинами їх виникнення.

Важливим компонентом компетентності в японському усному мовленні є *навчальна автономія* – здатність студента самостійно здійснювати свою навчальну діяльність, ставити цілі навчання, планувати свої дії, обирати способи та форми роботи, здійснювати рефлексію, самоконтроль і самокорекцію, нести відповідальність за результати навчання, що створює майбутньому фахівцю передумови для самоосвіти й саморозвитку впродовж усього життя. Навчальна автономія є невід'ємним компонентом в іншомовній освіті, адже динамічні процеси розвитку мови та культури, цивілізаційні зміни, які віддзеркалюються в мовних засобах, вимагають готовності від майбутнього філолога до перманентного підвищення іншомовної комунікативної компетентності.

Навчальна автономія передбачає наявність навчальних стратегій, які дають змогу як ефективно організувати й управляти навчальним процесом, так і здійснювати рефлексивну самооцінку. Виділяють такі групи навчальних стратегій: метакогнітивні, когнітивні, мнемічні, соціальні [1, с. 37].

Метакогнітивні стратегії спрямовані на управління навчальним процесом. Можна визначити такі метакогнітивні стратегії автономного навчання аудіювання та говоріння японською мовою: 1) цілепокладання: постановка комунікативного завдання; окреслення навчальних завдань і прогнозування результату; 2) планування процесу навчання: визначення етапності (алгоритму) у виконанні навчальних дій; визначення навчальних ресурсів (джерел інформації) та прогнозування їх ефективності; 3) регулювання процесу навчання: стратегія концентрації уваги на завданнях; стратегія зміни алгоритму дій і навчальних ресурсів на більш ефективні; стратегія пошуку помилок, які не дають змоги досягнути очікуваного результату; дотримання методичних указівок під час виконання завдань; 4) самоконтроль, самооцінювання кінцевого результату: співвіднесення досягнутого результату з поставленими цілями; аналіз власних помилок; перевірка за ключем.

Когнітивні стратегії пов'язані з набуттям конкретних знань. Мнемічні стратегії полягають у введенні нової інформації в пам'яті та її активізації за необхідності; застосуванні логічних операцій, асоціацій, логічного мислення, активізації уваги, уяви. У навчанні іноземної мови в умовах комунікативного підходу ми вбачаємо органічний зв'язок цих двох груп стратегій. Так, під час формування лексичних, граматичних, фонетичних знань і навичок студент повинен спочатку зрозуміти й усвідомити зміст і функції форми/конструкції/моделі (когнітивні стратегії), після чого запам'ятати (мнемічні стратегії), а потім сформувати відповідні навички, які комбінуються в уміння (і мнемічні, і когнітивні стратегії). Конкретизуємо мнемічні й когнітивні стратегії навчання усного японського мовлення: 1) когнітивні стратегії розуміння та усвідомлення змісту й функції форми/конструкції/моделі; 2) мнемічні стратегії запам'ятовування лексичних одиниць і граматичних форм; 3) стратегії набуття навичок і умінь.

Соціальні стратегії – стратегії, орієнтовані на співробітництво учасників навчального процесу. У навчанні усного японського мовлення виділяємо такі соціальні стратегії: 1) звернення до викладача за консультацією (для всіх видів завдань); 2) розподіл обов'язків/ролей однокласників під час виконання завдань і складання алгоритму колективних дій (для продуктивного мовлення); 3) стратегія пошуку співрозмовників з метою набуття практики спілкування (для діалогічного мовлення).

Окрім метакогнітивних, когнітивних, мнемічних, соціальних стратегій, вважаємо за доцільне виділити ще одну групу – стратегії самодіагностики. У процесі навчання усного японського мовлення студенти повинні оволодіти такими стратегіями самодіагностики: 1) проходження тестів (зокрема з лексики, граматики й тестів на аудіювання) на виявлення рівня володіння іноземною мовою; 2) самостійне аудіювання текстів із подальшим самоаналізом повноти розуміння; 3) спілкування японською мовою з викладачем, із носіями мови; 4) аналіз навчальних програм з японської мови та визначення частки вивченого матеріалу.

У формуванні навчальних стратегій спираємося на технологію, запропоновану М. Бовіною: 1) визначення уже наявних навчальних стратегій; 2) презентація навчальних стратегій (вербалізація окремих етапів планування, проведення й контроль навчання; рефлексія з приводу навчальних стратегій; покроковий опис стратегій); 3) використання навчальних стратегій (застосування видів діяльності, що вимагають використання певних навчальних стратегій; повторюване тренування використання окремих стратегій; складання плану навчання й вибір відповідних навчальних стратегій); 4) оцінювання використаних навчальних стратегій [2, с. 129].

Висновки. Отже, змішане навчання усного японського мовлення майбутніх філологів потребує розвитку стійкої зовнішньої та внутрішньої мотивації досягнення, глибокої рефлексії та навчальної автономії, яка охоплює метакогнітивні, когнітивні, мнемічні стратегії та стратегії діагностики. Саме ці компоненти, на наше переконання, дають змогу належним чином упроваджувати змішане навчання усного японського мовлення, а також становлять важливий компонент усномовленнєвих компетентностей.

Використана література:

1. Беленкова Ю. С. Формирование метакогнитивных стратегий студентов в процессе обучения иностранному языку. *Вестн. Сам. гос. техн. ун-та. Серия "Психолого-педагогич. науки"*. 2014. № 1 (21).
2. Бовина М. В. Технология кооперативного обучения как средство развития учебной автономии студентов (в обучении иностранному языку). *МНКО*. 2011. № 6-2.
3. Гебос А. И. Психологические условия формирования положительной мотивации к учению. *Воспитание, обучение, развитие* : тезисы докладов к V Всесоюзному съезду психологов СССР. Москва, 1977. Ч. 1.
4. Головин А. А. Методы развития профессиональной рефлексии у студентов в учебном процессе. *Территория науки*. 2014. № 5.
5. Макаренко С. С. Формування мотивації досягнень в структурі мотиваційної сфери особистості вчителя. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 314–323.
6. Мухаметшина О. В. Актуализация мотивационной сферы учебной деятельности студентов как одно из условий формирования профессионально-коммуникативной компетенции будущих менеджеров. *Вестник Костромского государственного университета. Серия "Педагогика. Психология. Социокинетика"*. 2012. № 2.
7. Перелома Т. С. Методика навчання майбутніх філологів фонетики китайської мови : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Одеса, 2020. 262 с. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6869/1/Pereloma%20T%D0%B5tiana%20Seryivna.pdf> (дата звернення: 01.04.2020).
8. Преображенский А. П., Чопоров О. Н. О мотивации студентов к обучению. *Russian Journal of Education and Psychology*. 2016. № 3-2 (59).

References:

1. Belenkova, Iu.S. (2014) Formirovanie metakognitivnykh strategii studentov v protsesse obucheniia inostrannomu iazyku [Formation of metacognitive strategies of the students who are learning a foreign language]. *Vestn. Sam. gos. tekhn. un-ta. Ser. Psikhologo-pedagogich. nauki – Samara State Technical Univ. Bulletin, Psychological and Pedagogical Sciences*, 1 (21) [in Russian].
2. Bovina, M.V. (2011) Tekhnologii kooperativnogo obucheniia kak sredstvo razvitiia uchebnoi avtonomii studentov (v obuchenii inostrannomu iazyku) [Technology of cooperative learning as a means of learning autonomy development of the students (learning a foreign language)]. *MNKO*, 6-2 [in Russian].
3. Gebos, A. I. (1977) Psikhologicheskie usloviia formirovaniia polozhitelnoi motivatsii k ucheniiu [Psychological conditions for building up a positive motivation for learning]. *Vospitanie, obuchenie, razvitie: Tezisy dokladov k V Vsesoiuznomu sezdu psikhologov SSSR – Education, Training and Development: Abstracts for the Vth All-Union Congress of Psychologists of USSR*, Moscow, p. 1 [in Russian].
4. Golovin, A.A. (2014) Metody razvitiia professionalnoi refleksii u studentov v uchebnom protsesse [Methods of professional reflex development for students during the educational process]. *Territoria nauki – Territory of Science*, 5 [in Russian].
5. Makarenko, S.S. (2013) Formuvannia motyvatsii dosiahnen v strukturі motyvatsiinoi sfery osobystosti vchytelia [Formation of the motivation for achievement in the structure of the motivational sphere of the teacher identity]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Scientific Bulletin of Lviv State University of Inner Affairs*, 1, 314–323 [in Ukrainian].
6. Muhametshina, O.V. (2012) Aktualizatsiia motivatsionnoi sfery uchebnoi deiatelnosti studentov kak odno iz uslovii formirovaniia professionalno-kommunikativnoi kompetentsii budushchikh menedzherov [Actualization of the motivational sphere of the student learning activities as a precondition for building up an expert-level communicative competence for future managers]. *Vestnik Kostromskogo gosudarstvennogo universiteta, seriia: Pedagogika. Psikhologiya. Sotciokinetika – Bulletin of Kostroma State University, Series: Pedagogy. Psychology. Sociokinetic*, 2 [in Russian].
7. Pereloma, T.S. (2020) Metodyka navchannia maibutnikh filolohiv fonetyky kytaiskoi movy [Methods of teaching future philologists the phonetics of the Chinese]. Candidate's thesis. Odessa, 2020. Retrieved from <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6869/1/Pereloma%20T%D0%B5tiana%20Seryivna.pdf> [in Ukrainian].
8. Preobrazhenskii, A.P., Choporov, O.N. (2016) O motivatsii studentov k obucheniiu [Motivating students for learning] // *Russian Journal of Education and Psychology*, 3-2 (59) [in Russian].

Dybska T. S. Psychological basis for oral Japanese language instruction using blended learning

The article dwells upon the psychological basis for the provision of oral Japanese language instruction in the university. It describes the psychological aspects of the motivation, to be more precise, the motivation of achievement (success), the motivation of fear or avoidance of the failure, extrinsic and intrinsic motives. Based on the factors which influence the formation of the positive motivation towards learning and the development of positive motivation towards learning languages of the East,

as well as the reasons behind the lack of the motivation, the author also lists the main factors of developing the motivation of success while learning oral Japanese language. The author also mentions that blended learning benefits the development of consistent motivation towards learning, as it helps the student to deeply understand the structure of Japanese and peculiarities of the speech, to perform task in his/her own pace, to acquire the cooperation skills communicating with the groupmates and the teacher, to acquire the strategies and tactics of autonomous learning, to find new ways for oral communication. The article gives a definition of reflection and mentions the main ways it shows itself in the process of learning Japanese. Also the author describes the notion of the learning autonomy which suggests the following groups of learning strategies: metacognitive, cognitive, mnemonic and social. Besides, the separate group of self-test strategies is also distinguished. Finally, the article also gives the technology of learning strategy formation: defining the existing learning strategies; presenting learning strategies (verbalization of separate stages of planning, conducting and evaluating the learning process; step-by step description of the strategies); using learning strategies (using the activities which demand using certain learning strategies); recurrent training of using certain strategies; creating a curriculum and choosing appropriate learning strategies); evaluation of the learning strategies which were used.

Key words: blended learning, Japanese, oral language instruction, extrinsic motivation, intrinsic motivation, motive, reflection, learning autonomy, learning strategies.

УДК 378. 094+371

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.73-1.23>

Діда Г. А.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ СПРАВИ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Узагальнено погляди науковців у контексті професійного самовдосконалення, проаналізовано процеси самозміни та саморозвитку, висвітлено психолого-педагогічні напрацювання щодо організації професійної підготовки майбутніх фахівців у медичних коледжах. Головна увага зосереджена на аналізі наукових підходів до сутності й змісту професійного саморозвитку та самовдосконалення фахівців сестринської справи. Зокрема, проаналізовано нормативну базу, яка визначає потребу формування професійної компетентності студентів медичних коледжів. Обґрунтовано потребу стимулювання студентів коледжів до самовдосконалення й особистісно-професійного саморозвитку із застосуванням сучасних засобів інформаційних технологій.

Розглянуто та проаналізовано основні теоретичні й методичні аспекти професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в контексті підготовки їх до особистісного та професійного саморозвитку, самоосвіти й самовдосконалення. Окреслено основні суперечності та намічено методичні шляхи їх подолання. Визначено важливість новітніх технологій, які стимулюють здобувачів освіти до активного, самостійного накопичення особистого досвіду й розвитку професійного самовдосконалення в майбутній професії. Установлено, що сучасні інформаційні технології набувають абсолютно нових можливостей у стимулюванні особистісного та професійного саморозвитку майбутніх медичних фахівців. Розглянуто спектр практичних умінь, які повинні бути сформовані в здобувачів освіти, щоб розвивати самостійність і навчально-пізнавальну діяльність. Виокремлено практичні шляхи вдосконалення самоосвітньої діяльності, визначено роль книги для розвитку самоосвіти. Узагальнено потенціал самостійної роботи для особистісного й професійного саморозвитку та підвищення ефективності професійної підготовки фахівців сестринської справи в медичних коледжах.

Ключові слова: професійний та особистісний саморозвиток, професіоналізм, самоосвіта, інформаційні технології, суперечності, фахівці сестринської справи.

Сучасне українське суспільство має фундаментальну потребу у формуванні майбутніх фахівців, яким притаманний високий інтелектуальний потенціал, глобальне мислення й готовність до професійної діяльності. Професійна підготовка майбутніх фахівців нині повинна розглядатися як процес, який розкриває можливості не лише для ґрунтовної теоретичної та практичної підготовки, а й для самовдосконалення й саморозвитку як особистісного, так і професійного потенціалу. Особливо актуальним є питання вдосконалення професійної підготовки майбутніх медичних фахівців, які здобувають освіту в медичних коледжах. Уважаємо, що сучасний медичний фахівець має виступати в ролі активного дослідника власної професійної діяльності й уміти визначати найбільш перспективну траєкторію свого особистісного розвитку, а також розуміти потребу в професійному саморозвитку та самовдосконаленні.

Проведений аналіз наукових досліджень засвідчує, що основоположні психологічні механізми розвитку особистості вивчали Л. Виготський, А. Маслоу, К. Роджерс, С. Рубінштейн та ін. У педагогічній літературі ідеї саморозвитку активно пропагували С. Русова, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Теоретичні й практичні питання саморозвитку особистості досліджені в публікаціях О. Гомонюк, С. Кузікової, В. Лозового, Г. Мешко, М. Нечепоренко й ін. Загальні психолого-педагогічні підходи до процесу самовдосконалення особистості в контексті професійної діяльності проаналізовані А. Деркачем, В. Ковальчук, Л. Мітіною, Г. Селевко, В. Фрицюк, В. Чайкою та ін. Професійний саморозвиток є предметом уваги в працях В. Буряка, І. Грабовця,